

**İZMİR, YEREL SEÇİMLER VE
TOPLUMCU BELEDİYESİ
SEMPOZYUMU
SONUÇ BİLDİRGESİ
17 ARALIK 2023**

MÜLKİYELİLER BİRLİĞİ
İZMİR ŞUBESİ

İZMİR, YEREL SEÇİMLER VE
TOPLUMCU BELEDİYESİ
SEMPOZYUMU
SONUÇ BİLDİRGESİ
17 ARALIK 2023

İZMİR, YEREL SEÇİMLER VE TOPLUMCU BELEDİYESİ SEMPOZYUMU TAMAMLANDI

17 Aralık 2023 tarihinde İzmir Mimarlık Merkezi'nde; Mülkiyeliler Birliği İzmir Şubesi, ODTÜ Ege Mezunları Derneği, Mimarlar Odası İzmir Şubesi ve Jeoloji Mühendisleri Odası İzmir Şubesi'nin Düzenleme Kurulu'nda yer aldığı "İzmir, Yerel Seçimler ve Toplumcu Belediyecilik Sempozyumu" yoğun katılımla gerçekleştirildi.

Sempozyum Düzenleme Kurulu adına yapılan açılış konuşmalarında; yerel seçimler öncesi aday adaylarına ve isimlere sıkışan yerel yönetim tartışmalarında yeni bir yol, yeni bir alan açmak için böyle bir sempozyum düzenleme ihtiyacı duyulduğu belirtildi. İzmir özelinde ise kentsel rant odaklanan bir siyaset anlayışının sonucu olarak kentsel müştereklerin risk altında kaldığı dolayısıyla kent yoksullarının; barınma, eğitim, sağlık, beslenme, ulaşım ve sosyo-kültürel hakların korunması gibi temel kamusal hizmetlere eşit ve adil erişim konusunda yaşadığı adaletsizliklere karşı kolektif üreticiliği temel alan, kaynak yaratıcı, tüketim düzenleyici, dayanışmacı, kamucu bir planlamayla kentin tüm dinamikleriyle ilişkili, demokratik ve denetlenebilir bir politik hat üzerinden yerel yönetimlerin tartışılması gerektiği belirtildi.

Dünya'dan, Türkiye'den ve İzmir'den halkçı, kamucu yerel yönetim deneyimlerinin, umut ve mücadele mekânlarına yeniden nasıl dönüştürülebileceği sorunsalı dönemin tanıkları, araştırmacılar ve mevcut toplumcu yerel yönetim önderleriyle birlikte tartışıldı.

Çeşitli emek-meslek örgütlerinden üyelerin, üniversite öğrencilerinin, sanat, akademi ve be-

lediyecilik alanından farklı disiplinlerden gelen uzmanların siyasal-yönetimsel, sosyo-kültürel, şehircilik, ekolojik, ekonomik vd. kentsel sorunlara ilişkin tartışmalar yürüttüğü sempozyum kapsayıcılığı, bütünselliği ve toplumsal hafızayı tazelemesi çerçevesinde başarılı bir şekilde sonuçlandı.

Sempozyuma gösterilen yoğun katılım nedeniyle oturumlar arasında yapılması planlanan "soru-cevap" bölümleri gerçekleştirilemedi. "Forum" bölümünün sözü ya da sorusu olanlara kendilerini ifade etme imkânı sağlayabildiğini umuyoruz.

Gözlemimiz ve sonrasında aldığımız geri bildirimlerden yola çıkarak diyebiliriz ki sempozyuma sadece kentli orta sınıflar ya da yerel seçim arifesinde olunması nedeniyle aday adayları ilgi göstermedi; emekçilerin, kentin dışlanan kesimlerinden katılımcıların kayda değer kısmını oluşturduğu tespit edildi. Bu açıdan sempozyum hedefine ulaştı diyebiliriz.

Sempozyum hazırlık sürecinin başından sonuna kadar bütün aşamalarındaki çalışmalar gönüllülük esasıyla yürütüldü ve kolektif irade ile gerçekleştirildi. Bu sadece yapabilmek/başarabilmek kültürüne dair emareye işaret etmedi, aynı zamanda gönüllülük temelindeki kolektif emeğin kitlelerle bulaşabildiği oranda umut olabileceğini de gösterdi.

2024 Yerel Seçimleri öncesi toplumcu belediyecilik fikrini yeniden gündemine alacak belediyeler için bir rehber niteliğinde olmasını ümit ettiğimiz "İzmir, Yerel Seçimler ve Toplumcu Belediyecilik Sempozyumu Sonuç Bildirgesi"ni kamuoyu ile paylaşıyoruz.

YENİDEN TOPLUMCU BELEDİYESİ

Günümüzde kentler, kapitalizmin yeni liberal politikalarının belirleyiciliği altında biçimlenmekte ve dönüştürülmektedir. Küreselleşme sürecinin hızlandığı sermayenin kentleşmesiyle birlikte Türkiye kentlerinde ortaya çıkan toplumsal eşitsizlikler ve sosyo-mekânsal ayrılmalar derinleşerek genişlemektedir. Halkımızın büyük çoğunluğu için tarihsel, politik ve toplumsal belleği olan mekânlar, sermaye için değişim değeri haline dönüştürülerek doğal kaynaklarımız, kültürel mirasımız ve ekolojik dengeler yok edilmektedir.

Günümüzde nüfusun yüzde 70'inin kentlerde yaşadığı Türkiye'de kentli nüfusun yakın gelecekte % 95'lere kadar artışı öngörülmüşken, temel insan

haklarından olan barınma, altyapı, eğitim, sağlık, ulaşım vd. temel kamusal hizmetler sermayenin yeni birikim alanları olarak ortaya çıkmaktadır.

Sermayenin ulus-devlet sınırlarını aşan hareketliliği ile birlikte yerel olan küreselleşmiş ve kentler birbirini bütünleyen işlevlerinden uzaklaşarak girişimci, rekabetçi, yarışmacı birimlere dönüşmüştür. Bu çerçevede yerel yönetimler de sermaye birikim sürecinde önemli bir araç haline gelmiş ve şirketleşmiştir. 1980 sonrası başlayan ve günümüzde artarak devam eden bu süreçte kentsel kamusal müşterekler, doğal alanlar, kıyılar ve tarihi-kültürel mirasımız en fazla tahribata uğrayan unsurlar olmuştur.

TOPLUMCU BELEDİYESİ İLKELERİ

1977 yerel seçimler öncesinde formüle edilen toplumcu belediyecilik ilkeleri bugün halktan ve emekten yana belediyeler kurma iddiasında olanlar için güncelliğini korumakta; özellikle de şirketleşme, ihalecilik ve taşeronlaşmaya karşı olması bakımından 1980'lerde gittikçe güçlenen "sosyal belediyecilik" çizgisinden ayrılmaktadır;

1. Üretici Belediyecilik: Toplumcu belediye kentsel hizmetleri öncelikle kendisi üretecek, piyasadan satın almayacaktır.

2. Kaynak Yaratıcı Belediyecilik: Toplumcu belediye "kaynak yok" diye yakınmayacak, kaynağı öz gücüyle yaratacak ve hakkı olan kaynağı almak için siyasal iktidar üzerinde baskı kuracaktır.

3. Tüketim Düzenleyici Belediyecilik: Toplumcu belediye tefecilere, tüccarlara, fırsatçılara imkân tanımayacak ve kentsel hizmet piyasasını düzenleyecektir.

4. Demokratik-Katılımcı Belediyecilik: Toplumcu belediye karar alma süreçlerinde meclisler kurarak kent halkının dışlanmış kesimlerini karar süreçlerinde etkin hale getirecektir.

5. Birlikçi-Bütünlükçü Belediyecilik: Toplumcu belediyecilik belediye siyasetini sınıf siyasetinin bir parçası olarak görecektir, aynı zamanda emek-meslek örgütleri ve diğer toplumcu belediyelerle ülke düzeyinde ve uluslararası alanda birlikler oluşturacaktır.

SERMAYE MUTABAKATI KARŞISINDA HALKIN ÖRGÜTLÜ GÜCÜ

Yakın zamanda açıklanan 12. Kalkınma Planı çerçevesinde oluşturulan ekonomik program ile ücretlerin baskı altına alınacağı, özelleştirmelerin artacağı ve kamu harcamalarının kısılacağı anlaşılmaktadır. Yoksullaştırmanın, güvencesizliğin, gelir dağılımındaki adaletsizliğin devam edeceğinin ilanı olan bu program; AKP döneminin önemli bir hegemonya aracı olan sosyal yardım politikalarının güncellenerek derinleşeceğinin de habercisidir.

Çoklu krizler olarak ifade edilen içinden geçtiğimiz süreçte ekonomik kriz, iklim krizi, şiddetlenen kırsal-kent karşıtlığı ve otoriter rejimler karşısında hem toplumsal muhalefet hem de yerel yönetimler kentlerde demokratikleşmeyi, kamu yatırımları, toplumcu üretimi ve bölüşüm politikalarını gündemine almak zorundadır.

2023 Genel Seçimleri sonrası toplumun geniş kesimleri ile muhalefet güçlerinde yaşanan de-

moralizasyon sürecini aşmak, AKP'nin bölen ve ayırtıran siyasal çizgisine karşı halkın yeniden özneleşmesini sağlamak, geleceği planlayan ve örgütleyen eşit yurttaşlığın kurulduğu toplumcu bir anlayıştan geçmektedir. Bunun için 2024 Yerel Seçim sürecinin demokratik güçleri, yerel özneler ile yan yana gelerek kitlesel ve mahalli mekanizmaları şimdiden oluşturmayı hedeflemeli, mevcut yerel meclis/platform benzeri örgütlenmeler ile temasa geçilmelidir.

Düzenlediğimiz Sempozyum'un örgütlenme sürecinde görüldüğü üzere halkın demokratik güçlerinin dayanışması, bir araya gelerek birlikte mücadele etmesi ve demokratik katılım temelinde yan yana gelişleri artırması en temel görev olarak önümüzde durmaktadır. Kamusal haklar için mücadele eden emekçi sınıflar ile teknik birikime sahip uzmanların birlikte düşünmesine ve harekete geçmesine imkân veren buluşmalar çoğaltılmalıdır.

"İZMİR'İN MAKÛS TALİHİNİ DEĞİŞTİRDİK, YİNE DEĞİŞTİRİRİZ"

Sosyal Bilimci Mübeccel Kıray İzmir'i "örgütlemeyen bir kent" olarak tanımlamıştı. Kıray'ın 1960'lı yılların sosyal ve ekonomik hayatından hareketle yaptığı tespit, Gültepe ve Dikili'de hayata geçen yerel yönetim deneyimleriyle, Tariş ve Bergama gibi direniş örnekleriyle ve daha yakın zaman önce Gezi direnişiyle adeta dayanaksız kalmıştır.

Çünkü İzmir örgütlendi, hakkı için mücadele etti, geleceğe iz bıraktı...

1970'lerde Gültepe'nin 1980'lerde Dikili deneyiminin bıraktığı mirasın en dikkat çekici yanlarından biri halkın, en zor koşullarda dahi yerel yönetimin karar alma süreçlerine ve yerel kamusal hizmetlerin üretimine katılma yönündeki talepleridir. Dolayısıyla İzmir'deki toplumcu belediyecilik uygulamaları yerel halkın siyasal bir özneye dönüşmesinin örneklerini sunmaktadır.

Yine her iki deneyimin bıraktığı önemli bir diğer iz, merkezi yönetimin siyasi, ekonomik ve "hukuki" yaptırımlarla baskı altına almaya çalıştığı belediyelerin yerel sakinlerce sahiplenilmesi ve gayrihukuki müdahalelere karşı savunulmasıdır. Bu bakımdan Gültepe ve Dikili deneyimleri, Kürt şehirlerindeki kayyum atamaları konusunda hem yakın geçmişe hem de gelecekteki muhtemel uygulamalara karşı bir direniş hafızası yaratma potansiyeline sahiptir. Merkezi yönetimin belediyelere yönelik kurduğu baskının sonucunda yerel yöneticilerinin tutuklamalara ve görevden alınmaya maruz bırakıldığı Gültepe ve Dikili belediyelerinin bu süreci yerel sakinlerden gelen destekle aşabilmeleri, halkçı belediyelere karşı hukuki ve siyasi baskılara karşı en güçlü dayanağın yerel yönetimlerin halk tarafından sahiplenilmesi ve savunulması olduğunu göstermektedir.

Bu örnekleri yalnızca geçmişle sınırlı romantik deneyimler olarak değerlendirmek ne kadar eksik ve yanlışsa, yaşanmışa yeniden hayat vermeye çalışmak da aynı derecede günün ihtiyaçlardan uzaklaşmak olacaktır. Dolayısıyla toplumcu bir kentsel yaklaşım için öncelikle İzmir'in sorunları ve ihtiyaçları tespit edilmeli, her ölçeğin farklı dinamikleri olduğu anlaşılmalıdır. İzmir'in toplumsal dokusu renklidir, çok seslidir, özgürlüktür. Ülkenin genelini yansıtmakla beraber, kentin sosyo-kültürel özellikleri farklılığı gizlenemeyecek derecede açık etmektedir.

Aynı zamanda yoksulluk, işsizlik İzmir'in diğer

kentlerimizle ortak paydasıdır. Kentsel üretimde, kaynak yaratmada, adalet, eşitlik ve refahı tesis etmede belediyelerin yetersiz kaldığı sır değildir.

Diğer yandan İzmir'in değerlerini neredeyse tali plana itecek derecede bir sorunu bulunmaktadır: Deprem. İzmir'in yapı stokunun olası bir depremde iyi sınav vermeyeceği bilinmektedir. İzmir'de jeolojik yönden sakinçali alanlar yapılaşmaya açılmış, zemin-yapı ilişkisi dikkate alınmadan yoğunluklar artırılmış, kentin üst ölçek imar planları iğdiş edilmiştir. Bu durum yapı üretim sürecinin taşıdığı olumsuzluklarla da birleşince, 100 kilometre uzakta meydana gelen Sisam depremi bile İzmir'de yıkıma ve can kaybına yol açmıştır. Bilimsel birçok araştırmada belirtildiği üzere yapı stokunun büyük bir kısmının riskli olduğu İzmir kentinin toplum yararı temelli, barınma ve çevre hakkını esas alan dönüşümü, bu kentin sahiplerinin en temel ihtiyacıdır.

Bununla birlikte İzmir körfezinin su kalitesinin iyileştirilmesi, temiz çevre hakkının en temel talebi olmalıdır. Atık su şebekesi ve arıtmasından, derelerinden veya körfezinden kaynaklı nedenlerle kokmayan bir İzmir, halkın temiz hava hakkıdır. Damacanaya ya da ev arıtmasına mecbur olmadan musluğundan akan suyun içebilmesi en temel su hakkıdır. Şiddetli yağmur yağdığında su baskınlarının önlenmesi en temel altyapı hakkıdır. Tüm bu ihtiyaçlar çerçevesinde verilecek bütünsel bir kent hakkı mücadelesi toplumcu belediyeciliğin temel yol haritasını oluşturmaktadır.

İzmir'in suyunu ve toprağını kirleten altın madenleri, mermer ve taş ocakları, kent merkezi içinde yer alan nükleer atıklar, sanayi kirliliği, çöplükler, çimento fabrikaları halk sağlığını olumsuz etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Yine kentin ciğerleri orman ve yeşil alanların giderek azalması, bitmeyen Basmane Çukuru sorunu, Kültürpark gibi kentin belleğini oluşturan tüm diğer kamusal müştereklerin geleceğinin belirsizliği, gün geçtikçe artan nüfusun ihtiyacını karşılayamayan ulaşım sorunu, gündelik yaşamın güvenli ve sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi için gerekli düzenlemelerin eksikliği, piyasa koşullarına teslim olmuş barınma sorunu, yoğun göç nedeniyle artan nüfusun kent yaşamıyla sağlıklı bağının kurulamayışı, kentsel müştereklerin gün geçtikçe kent yoksullarına kapanması vb. artan yığınsal sorunlar kenti yönetenler, yönetmeye aday olanlar ve bu kentte yaşayanlarla birlikte çözülmeye muhtaçtır.

TOPLUMCU BELEDİYELERİN BİRLİĞİNİ KURALIM

Toplumsal hak taleplerinin çeşitlenerek arttığı günümüz kentlerinde, yerel yönetimlere ilişkin yaklaşım ve ilkelerin de güncellenerek geliştirilmesi ihtiyacı kentsel politikaların en önemli amacı durumuna gelmiştir. Kentin geniş kesimlerinin talepleri haline gelmiş halkçı politikalar, 2024 yerel seçimlerinin rehber ilkeleri şeklinde aşağıdaki haliyle sıralanabilir:

Yoksulluğu zamanda ve mekânda öteleyen ve ihtiyaç sahibi kesimleri merkezi ve yerel idarelere muhtaç hale getiren yardım politikaları yerine yoksulluk sorununu uzun vadede ortadan kaldırmayı amaçlayan üretim alanlarını yaratmak, kolektif üretim ve karar mekanizmalarını savunan kooperatifleri desteklemek,

Demokrasi, çoğulculuk ve özgürlük ekseninde 2013 Gezi direnişi öncesinde ve sonrasında açığa çıkan yeni toplumsal hareketler veya örgütlenme ağları ile ilişkiler geliştirmek,

Kent konseylerini belediye başkanlarının kendi katılımcısını yarattığı sermaye tabanlı STK'lar birliği olma durumundan çıkarıp, örgütsüz oldukları için karar alma süreçlerine ve kentsel kaynaklara uzak olan toplumun dışlanan kesimlerinin meclisi haline getirmek, demokratik kamusalığın yeniden kurulduğu kent hakkı okulları olarak yeniden yapılandırmak,

Kent suçlarına karşı emek-meslek örgütleri ile birlikte mücadele etmek, kentin anayasası olan imar planlarını doğal, kültürel, tarihi alanları koruması önceliğiyle kamucu ve toplumcu bir çerçevede hazırlamak,

Ormanlar, kıyılar, tarım alanları, kentsel yeşil alanlar vd. üzerinde sermayenin rant baskısına karşı ekoloji mücadelesi veren kurum, platform ve toplumsal hareketlerle ortaklıklar yaratmak,

Toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde kadın ve LGBTI+ mücadelelerini desteklemek, bu konuda faaliyet gösteren kurumlarla protokoller imzalamak,

Dışlanan inanç ve kültürel kimliklerin diğer kent halkıyla eşit şekilde belediyelerde temsil edilmesini ve kentsel hizmetlerden faydalanmasını sağlamak,

Engelliler, yaşlılar, gençler ve çocukların karar süreçlerinde etkin olduğu yerel modeller oluşturmak,

Sokak hayvanlarına ilişkin koruyucu ve kapsayıcı politikalar geliştirmek,

Günümüzde genellikle belediye başkanlarını parlatma alanına dönüşmüş uluslararası belediye uygulama ödül piyasaları yerine, emekçi sınıfları önceleyen; eşitlik, adalet ve barış temelinde kurulmuş uluslararası kentsel ağlara dâhil olmak,

Sosyal medya, yapay zeka ve yeni gelişen bilgi-iletişim teknolojilerini tüketim ve toplumsal gözetim alanı olma niteliğinden çıkarıp dijital kamusal alanlara dönüştürerek anti kapitalist, karşı mücadele ağlarını yaratmak,

Katılımcı bütçe uygulamalarını belirli bir pilot alanda uygulayıp; mahalle, kent ve bölgesel düzeyde yaygınlaştırmak,

Doğa olaylarını afete çeviren sermayenin rant politikalarına karşı kamucu iktisadi ve mekânsal planlamayı savunmak, kenti deprem tehlikesine göre düzenlemek ve yapıları depreme karşı güvenli hale getirmek,

Ekolojik krizler aynı zamanda birer kentsel krize dönüşmüştür. Artarak gelişen kitlesel göçler, tarım alanlarının zehirlenmesi, ormanların yok olması, su kaynaklarının kirletilmesi, küresel ısınma gibi krizleri; kentsel ve kırsal planlama ile birlikte ve kamucu bir şekilde ele alarak çözmek,

Toplumcu belediyecilik ilkelerini ve programını benimsemiş ve bu ilkeleri uygulamak için çaba sarf eden belediyeleri "toplumcu belediyeler birliği" ağı etrafında bir araya getirmektir.

SON SÖZ:

ORTAK BİR GELECEK TAHAYYÜLÜMÜZ VAR

Son söz ortak tarihsel belleğimizden süzülen ilk sözümüzdür. Üretenlerin yönettiği bir ülke düşleyen ve bunun için mücadele edenlerin, yerel yönetimlere dair sözü de üreten/yöneten ilişkisindeki diyalektikte gizlidir.

Fransa'nın başkenti Paris'in yoksul banliyölerinden Grigny Belediye Başkanı Philippe Rio'nun halkçı politika ve uygulamaları sonucu Belediye Başkanları Vakfı tarafından 2021 yılında dünyanın en iyi belediye başkanı seçilmesi, İspanya Endülüs bölgesindeki Marinaleda Belediyesi'nin mücadeleyle kattığı tecrübeler, yine Hindistan'da Kerala ve Brezilya'da Porto Alegre örnekleri en zor koşullarda bile toplumcu belediyeciliğin hayata geçirebileceğini hepimize göstermiştir.

Bugün, öyle bir kent düşünüyoruz ki belediye organizasyonu kentsel sorunların çözümünde, kentsel ihtiyaçların tespitinde ve giderilmesinde sadece ama sadece kolaylaştırıcı pozisyonda yer tutsun. Belediyeler, kentlilerin söz ve karar hakkının hayata geçmesi, işlerlik kazanması için "yetkilendirilen" bir kurum olarak tanımlansın.

Eşitlik ve adalete dayalı yurttaşlık ve kentlilik bilinci birbirini tamamlayan kavramlar olarak kent hayatının belirleyicisi ilan edilsin.

Ortak bir gelecek tahayyülümüz var. Yeryüzünün kentlerini, umut ve mücadele mekânlarını kolektif akılla, dayanışmayla, bilimle ve tarihsel deneyimlerle kurabiliriz.

Toplumcu belediyecilik yalnızca teorik bir kurgu

değil, pratik bir deneyim geliştirme biçimidir ve her kentsel ölçeğin ihtiyaçları ve dinamikleri farklı örgütlenme modellerini gerekli kılmaktadır. Fakat ortak mücadele tarihi, geçmişi ve birikimleri de toplumcu belediyeciliğin kendini yaslayacağı mirası oluşturmaktadır. Paris komünü bunun en önemli örneğidir.

Tarihten günümüze uluslararası alanda faşist ve aşırı sağ akımlar belirli dönemlerde yükselişe geçmişse bile emekçi sınıflardan yana halkçı yönetsel uygulamalar da tarihe damgasını vurmuştur. Türkiye'de Fatsa'dan Dersim'e uzanan başarı, bunun mümkün olabileceğini göstermektedir. Evet, halkçı, kamucu, toplumcu belediye mümkündür ve bu anlayışın başarılı örneklerle ihtiyacı bulunmaktadır.

Gültepe'den Batman'a, Batman'dan Fatsa'ya, Fatsa'dan Dikili'ye, Dikili'den Fındıklı'ya, Fındıklı'dan Akdeniz'e(Mersin), Akdeniz'den Bağlar'a, Sur'a (Diyarbakır), Ovacık'a (Dersim) başarılı örnekleri inceleyeceğiz, tartışacağız, kavrayacağız, içselleştireceğiz ve fakat en önemlisi onları aşmaya, çoğaltmaya, daha iyisini yapmaya gayret edeceğiz.

Ve hep birlikte, kayyum atanan 48 Belediye ve hala cezaevinde olan belediye başkanları için, yine Sempozyumumuza gönderdikleri mesajlarla mücadele azmimizi yükselten Can Atalay ve Tayfun Kahraman ve diğer Gezi tutsakları için sesimizi daha çok yükselteceğiz.

Çünkü "bu sokaklar, bu alanlar, bu kentler bizim".

İZMİR, YEREL SEÇİMLER VE TOPLUMCU BELEDİYESİ SEMPOZYUMU DÜZENLEME KURULU:

Mülkiyeliler Birliği İzmir Şubesi

ODTÜ Ege Mezunları Derneği

TMMOB/ Mimarlar Odası İzmir Şubesi

TMMOB/ Jeoloji Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

İZMİR, YEREL SEÇİMLER VE
TOPLUMCU BELEDİYESİ
SEMPOZYUMU
SONUÇ BİLDİRGESİ
17 ARALIK 2023

SEMPOZYUM FOTOĞRAFLARI

İZMİR, YEREL SEÇİMLER VE TOPLUMCU BELEDİYESİÇİLİK SEMPOZYUMU

SONUÇ BİLDİRGESİ

17 ARALIK 2023

